

EĞİTİME İLİŞKİN FELSEFİ VE İDEOLOJİK GÖRÜŞLER*

REALİZM VE EĞİTİM**

Çev. Nesrin KALE***

İlk kez Aristoteles tarafından ilkeleri belirlenen Realizm, eğitimin insanı en iyi, mükemmel yetilerle donatarak mutluluğunu sağlaması gerektiğini ileri sürer. Ashında bu düşünceyi temel alan eğitim 1. insanın en önemli gücü olan aklın, onu bilgi alanları konusunda aydınlatırken geliştirmeyi, 2. insanları akıllarını kullanarak yapacakları tercihlerde ne istediklerini bilme, mükemmel bir potansiyel oluşturarak kendilerini ifade etme ve rasyonel hiyerarşik, düzene göre benimseyecekleri amaç ve rollerle de kendi kimliklerini belirleme konusunda cesaretlendirmeyi hedefler.

Realistler, toplum içindeki her kurumun özel bir rol ve işleve sahip olduğunu kabul ederler; devlet, kilise ve aile belirli roller sergilerler. Bu açıdan insan aklının geliştirilmesi temel misyonunu üstlenen okul özel bir kurumdur. Resmi kurumlar olarak okullar, bir konu veya bir beceriyi öğretme işinde usta olan öğretmenleri istihdam etmek zorundadırlar. Okulun fonksiyonları; öğrencilere bilgi aktarmak ve araştırıcılığı öğretmektir. Okulun en temel işlevlerinden birisi zihinsel gelişimi sağlamasıdır. Okulun zaman zaman eğlence kabilinden, kamusal ve sosyal işlevleri varsa da ikinci konumda olan bunlar, birincil öneme sahip olan zihinsel yetileri mükemmeleştirme işlevi ile karıştırılmamalıdır. Bu durumda eğitim ile ilgili yetkililerin rolü, bir okuldaki öğretmenlerin bu temel işlevden uzaklaşmalarını önlemek ya da bu işlevi zayıflatan eğitimsel olmayan gereksiz içerik ve yöntemi elimine etmek, ayrıca, öğretmene öğretirken, öğrenciye de öğrenirken öğretim özgürlüğü sağlamaktır.

* Gerald L. Gutek, *Philosophical and Ideological Perspectives on Education*. Loyola Un. of Chicago, Allyn and Bocon, 1988, USA.

** A.g.e., s. 46-50.

*** A.Ü. Eğt. Bil. Fak. EPÖ Bölümü ESTT Anabilim Dah.

Realist bir okul tanımı, okulu temel misyonundan uzaklaştıracak girişimlere karşı korumak amacıyla belirlenen politikaları açık bir şekilde ortaya koyar. Realistler, okulların diğer kurumların artık üstlenmediği ya da ihmâl ettikleri hizmetleri sunan kurumlar olduğuna ilişkin bir düşünceyi kabul etmezler. Onlara göre okulun sağlık, eğlence ya da istihdama yönelik çabaları ne kadar fazla olursa, zaman ve enerji de o kadar az harcanacaktır. Okulları sosyal hizmet sunan araçlar olarak kabul etmek bu kurumların hedeflerinin karıştırılmasının yanısıra, okulu etkisizleştirmek ve onun maliyetini artırmak sonucunu da doğurur.

Realist Bir Müfredat Programı

Gerçekliği realist tutumla algılamak gerçekliği nesnel bir düzene sokmaktır. Gerçekliği oluşturan objeler onların yapısal benzerlikleri temel alınarak kategoriler halinde sınıflandırılabilir. Tarih, coğrafya, dilbilim, matematik, biyoloji, botanik, kimya gibi çeşitli dallar veya konular, nesnel arasındaki ilişkilerin açıklaması ve yorumundan ibaret olan kavramlar ve genellemelere ilişkindir. Her disiplinin kavramsal bir sistem olarak bir yapısı vardır. Bu yapının kavramsal anlamlarla ilişkili bir iskeleti olup, bunlar fiziksel, doğal, sosyal ve insan gerçekliklerini ifade ederler. Örneğin biyoloji, bitki ve hayvanlarla ilgili çalışmalarda kullanılan bir çok kavram ve tanım içerir.

Uzman bir fenci ile bilim adamının rolü, müfredat programcının alanının belirlenmesinde çok önemlidir. Bilim adamı veya alim tan olarak belirlenmiş gerçeklik alanlarını dikkatlice gözleyen ve inceleyen uzman bir kişidir. Örneğin, bir tarihçi geçmişi araştırır ve geçmişte meydana gelmiş olaylara ilişkin kaynakları çözümler. Tarihsel yöntemi kullanarak tarihçiler olayları yeniden kurarlar (yaratırlar) ve bu olayları açıklayan bunları anlamlandıran genel yargılar veya yorumlar geliştirirler. Geçmiş açıklama konusunda uzman olan tarihçi gerçekliğin belirli bir alanında söz sahibi olmuştur. Tarihçiler uzmanlıklarının sınırlarının bilincinde olup, tarihe uygun olan noktalarla başka alanlara ait noktaların (olguların) farkındadırlar. Kendi araştırma alanlarında onları keşiflere götüren etkili bir yöntem olan araştırma metodu konusunda yetiştirilen bilim adamları monografiler, kitaplar ve dersler aracılığıyla bulgularını alanlarıyla ilgili kişilere ve başka uzman kişilere iletirler. Bilim adamları ve fenciler yorumlarında aynı fikirde olmasalar da, onların disiplinlerinin kavramsal çatısına ve araştırma yöntemine uygun çalışma programı izlemeleri beklenir.

Bilim adamları genellikle (her zaman olmasa da) üniversitelerde ve araştırma merkezlerinde bulunurlar. Yüksek öğrenim kurumlarındaki araştırma ve öğretimin maddi ve manevi açıdan desteklenmesi ve ödüllendirilmesi; bilim adamlarının da araştırmalarını yayımlayarak kamuoyuna duyurmaları ve (böylece) bir disiplin literatürüne katkıda bulunmaları beklenmektedir. Realist akımın temele aldığı bilim anlayışı; gerçeklikle ilgili genellemelerin (teorilerin) gerçeklikle ilgili belirli olgular üzerinde dikkatli bir şekilde araştırmalar yapan uzmanlar (bilim adamları) tarafından ortaya konduğu düşüncesine dayanır. Üniversitelerde bu uzmanlar genellikle tarih, dil, kimya, fizik, ingilizce, siyaset bilim ve daha birçok akademik bölümlere dağılmışlardır. Öğrenciler de bu akademik uzmanlardan bilgilenmek için üniversite ve kolejlere girerler. Öğretmen adayları, özellikle ortaöğretim öğretmenleri genellikle otorite olarak kabul ettikleri akademik çalışmalardan yararlanırlar. Kendileri de öğrencilerine öğretecekleri konuları belirlerken uzmanlar tarafından ortaya konmuş tanımları, kavramları ve teorileri kullanırlar.

Realist bir ders programının temelini, gerçeği öğrenmenin en iyi ve etkili yolunun o gerçeği sistematik olarak düzenlemiş bağımtılı disiplinler aracılığı ile araştırmak olduğu düşüncesi oluşturur.

Kolejlerdeki (fen veya felsefe-tarih gibi) liberal konular ve fen programı ile ortaokullardaki bölümlere ayrılmış bir ders programı, ders programı düzenlemesinde konu dağılımının (nasıl olduğunu) göstermektedir. Bir müfredat program iki unsurdan oluşur; 1- Coğrafya, biyoloji, kimya, psikoloji, sosyoloji, tarih (vb.) gibi gerçekliğin belirli alanlarına ilişkin düşünceleri düzenleyen, bir disiplini öğrenmeye yarayan bilgiler 2- Bu bilgileri okuyuculara; yetişkinlere ve öncelikle öğrencilere göre uygun bir şekilde pedagojik yönden organize etmek için gereken bilgi birikimi (olgular). Böyle bir müfredat program doğrultusunda, öğretmenlerin de konularında çok iyi bilgilenmiş ve öğrencilere bu bilgileri aktarırken kullanacakları öğretim yöntemleri hakkında yeterli deneyime sahip olmaları beklenmektedir.

Özet olarak ilkokul düzeyindeki bir realist program, disiplinleri araştırmayı ve her zaman gerekli olacak okuma, yazma ve hesaplama öğretimini içerir. İlkokul döneminde olumlu bir hedef olan değer öğretiminde çocuğun davranışlarının, tavırlarının etkilenmesi büyük bir önem taşır. Çocuklar, daha sonraki öğretimlerinde de yararı olacak kütüphane kullanımı gibi araştırma yöntemlerine ilişkin deneyim kazanmahdırlar. Orta ve yükseköğretim müfredat programları,

otoriter bilim tarafından belirlenen, insan aklının hazineleri (en kıymetli eşyaları) olarak kabul edilen ispatlanmış bilgilerden oluşur.

Realist Öğretim Yöntemleri

Realist kurama göre, bir okuldaki öğretimle öğrenciye öğretmen tarafından bazı bilgiler ve yetenekler kazandırılır. Bu olgu basit gibi görünse de öğretme olayını dikkatle tanımlayıp düzenlemektedir. Öğretim olgusunun öğretmen, yetenek veya bilgi ve öğretmen olmak üzere üç unsurdan oluştuğu görülür. Öğretim ya da eğitim içinde temel olan bu unsurlardan sözedeceğiz¹.

Öğretilecek konulara ilişkin muhteva hakkında bilgili olan öğretmen, genellikle bu konularla diğer bilgi alanları arasında ilişki kurabilecek şekilde eğitilmiş kişidir. Öğretmen kişi yeteneklerinin sınırlarını da bilir. Böylece öğretimin hedefi öğretmenin sahip olduğu bilgileri öğrenciye vermektir.

Öğretimde ikinci unsur tarih, okuma veya bazı yetenekler gibi öğrencilere öğretilen bilgilerdir. Bazen okullarda bu unsuru içermeyen olgulara da rastlanır ki, bunlar, terapik veya duyarlı toplantılar, eğlence, veya sohbet konuşmalarıdır. Fakat bunlarda amaç öğretmenden öğrenciye bilgi aktarımı değildir, bunun gibi bilgi ve yetenek oluşturmayı hedeflemeyen olgular öğretimi her zaman çarpıtır. Realist öğretmenlerin hedefledikleri şeyler öğrencilerinin daha önceki yetenek ve görgülerinin yansıması onları motive etmenin yollarını bilmektir. Öğretmenler bilgi veren kişiler olmanın yansıması eğlendiren kişiler de olabilirler. Ancak, onlar bilgi aktarıcılığı rolünü hedeflerler.

Öğretimdeki üçüncü unsur bilgi veya yetenekler kazandırılan öğrencidir. Öğrencilerin öğrenmeye hazır ve öğretimde gerekli şeyleri öğrenmek için çaba sarfetmeye istekli oldukları kabul edilir. Bir çok ilgilere sahip olan öğrencilerin onlar için önceden belirlenen konulara ilgi duyması beklenir.

Realist bir öğretmen ders anlatma, tartışma veya deney ve gözlem gibi çeşitli yöntemleri bir arada içeren çeşitli yöntemler kullanmalıdır ve öğrencinin önceki eğitim, bilgi ve durumuna en uygun yöntemlerle ders işlemelidir. Çok büyük bir yetenek gerektiren ideal bir öğretim yöntemi, uzmanların veya bilim adamlarının araştırma sonuçlarına

¹ William Oliver Mortin, Eğitimde Realizm (Realism in Education). Harper Row Pub. New York, 1969, s. 3-4.

dayalı olarak tespit edilmelidir. Örneğin (o zaman) bir tarih dersinde öğrenciler tarihsel belgelerin, bilgilerin analizine ve yorumuna dayalı bir tarihsel yöntem kullanacaklardır.

Realist Öğretmen - Öğrenci İlişkisi

Realist felsefe, müfredat program ve metodoloji tartışmamızda öğretmen-öğrenci ilişkisinin temel olgusunu belirttik. Öğretmen hem bilgi sahibi olma konusunda hem de öğretim yeteneği bakımından profesyonel bir öğreticidir. Öğretmenler genel olarak liberal sanatlarla bilimlerde bilgi sahibi olmalıdırlar; bu genel bilgiler, öğretilen konularla diğer bilgi alanları arasında ilişki kurabilecek ve düşünsel süreçleri geliştirecek eğitilmiş kişilere kolaylık sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Buna ilaveten öğretmenler öğrencileri eğitmede uzman kişiler olmalıdırlar.

Öğrenen bireyin, kendini belirleme yönlendirme, kendi kendine düşünme ve iradi katılımı gibi temel haklara sahip olduğu kabul edilir. Bilgi alanlarına ilişkin bilgilendirmeyi, yetiştirmeyi hedefleyen öğrencilerin eğitilmiş, alanında uzman öğretmenlere sahip olma hakları vardır. Ancak öğrenme, öğretim işine katılmayı talep eden öğrencinin temel sorumluluğudur.

SONUÇ

Realizm, çağdaş eğitimde rol oynamış bir felsefe olarak görünmektedir. Aristoteles'ten kaynaklanan bu felsefe, eğitimin temel hedefinin bilgi kullanmak, bilgiyi keşfetmek ve onu (başka alanlara) transfer etmek olduğunu ileri sürer. Böyle bir bilgi, insanın aklını kullanma potansiyelini anlamak için temel bir unsur olduğu gibi, kişisel, sosyal, ekonomik, siyasal, moral ve estetik gibi yaşamdaki tüm unsurlarla yüzyüze gelmeyi de sağlayan bir yol göstericidir.

LIBERALİZM VE EĞİTİM*

Liberalizm Ortaçağ feodalizminin parçalandığı son evreler olan ve meslek sahipleri, bankacılar ve ticaretle uğraşanlardan oluşan orta sınıfın sosyal ve siyasal haklar için aristokrasi sınıfına karşı mücadeleye giriştikleri 16. yüzyılın sonlarıyla 17. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Orta sınıflar siyasal, sosyal ve ekonomik kurumların üzerlerindeki engelleyici etkilerinden kurtulmanın yollarını aramışlar, 18. yüzyılın

* Age. s. 165-183.

ikinci yarısında artık, liberalizm eski aristokrasi düzenine karşı koyan sistemli bir ideoloji haline gelmiştir.

Liberal hareketler Batı düşüncesini temelden etkileyen 18. Yüzyıl Akıl Çağı ya da Aydınlanma Çağının yaratıcısı olan aydınlar tarafından gerçekleştirildi. Aydınlanma Çağı felsefesini temel alan Fransız filozofları insanın ilerlemesine engel olan monarşi ve kilise dogmalarına savaş açtılar.

Geleneksel kurumlara saldırılarında Fransız Aydınlanması düşünürlerinin hedefleri bilgisizlik ve batıl inançlardı, hatta onlar mevcut eğitim kurumlarını öğrencilerin zihinlerini tutsak etmekle suçlayıp eleştirdiler, çünkü, ilkokul düzeyindeki soru-cevaplı dinsel öğretim ve yüksek öğretimde hakim olan skolastik öğretimde ilerletici bir bilimsel bakışı öğretmekten ziyade Ortaçağ'daki zihinsel durgunluğun (statik, tek yönlü düşünmenin) empozesine uğraşıyordu.

Felsefeler, insansal ve sosyal davranışın (olgunun) fiziksel evrende yaklaşık olarak bilimsel araştırmasının mümkün olduğunu ileri sürdüler. İnsan ve toplumsal gelişmeye ilişkin doğal kanunlar araştırıldı ve doğadaki düzen model alınarak bu kanunlar akıl yürütmeye yaratıldı. Felsefi düşünceler (teoriler) yalnızca spekulatif (tasavvuri) değildi aynı zamanda 1776 Amerikan devrimcileri ile 1789 Fransız devrimcileri tarafından da yaşama geçirildi, çünkü, doğal sosyal düzen düşüncesi Amerikan ve Fransız devrimcilerine göre Cumhuriyetçi bir hükümetin habercisi olacaktır.

Kısa bir süre sonra, önemli siyasal değişiklikler meydana geldi; Endüstri Devrimi dünya ekonomisini değiştirdi. Artık değeri doğuran yeni üretim süreçlerinin kullanımını gündeme getiren bu devrim kısa sürede yığınlar üzerinde çok büyük bir etki yaratan kapitalist sınıfın doğuşuna neden oldu. Böylece siyasal ve ekonomik değişimin bu arka planının karşısına liberal ideolojinin genel ilkeleri çıkarıldı.

John Locke (1632-1704)

Liberal ideolojinin yaratıcısı olan bu İngiliz filozofun düşünceleri siyaset felsefesinde etkili olmuştur. Locke'un, "İnsan Anlayışı Üzerine Bir Deneme" (An Essay Concerning Human Understanding) adlı eseri, empirik epistemolojinin klasik bir örneği olup, önemli bir felsefi çalışmadır. Locke epistemolojik analizine, Platon'un doğuştan idealar teorisine karşı çıkarak başlamıştır. İnsanın doğuştan temel kavramlara

sahip olduğunu ve bunların daha sonraki yaşantılarda/ deneylerde kullanıldığını ileri süren Platon'un teorisini tersine Locke, insanın tüm bilgisinin duyuşsal algılarla başladığını savunarak, empirist görüşü benimser. Locke'a göre, insan zihni doğuştan temiz bir arduvaz (taş, tahta), beyaz bir kağıt gibidir; 'tabularasa'dır ve her deneyim, algı bu levha üzerinde bir çizik, bir iz oluşturur. Bu izleri oluşturan düşünceler basit veya kompleks olabilir, kompleks olanlar karşılaştırma, soyutlama ve hatırlama gibi zihinsel yetiler kullanılarak üretilirler.

Locke'un teorisi, değişmez ilk ilkeleri temele alan otorite, adet ve geneleşe güvenmeme olgusunu içerir. Onun empirizmde temelde bilimsel metodun kullanılması vardır, ayrıca, o, düşünceler gibi insan karakterinin de doğuştan olmayıp, sonradan deneyimlerle, yaşantılarla biçim kazandığını ileri sürer; doğuştan düşünceler yoktur, farklı insanların düşünsel yetileri/ potansiyelleri de farklıdır.

Locke'un 1693 yılında yayımladığı ve felsefi olmaktan çok İngiliz gençlerinin eğitime yönelik pratik bir rehber olan, "Eğitim Üzerine Bazı Düşünceler" (Some Thoughts Concerning Education) adlı eserinde eğitimin dört temel amacından söz etmektedir. Eğitimin ilk amacı doğruluk (ahlâk) olup, bu amaç duyuşsal (düşüncesiz) davranışlara engel olan eylemleri, olguları içerir. Doğruluk (erdemlilik) eğitimi yaşamı akılla yönlendirecek özellikleri oluşturur. Eğitimin ikinci amacı akıl'dır. Akıllılık ve pratik zekâ kişilere işlerini başarıyla yapabilme ve sağgörülü olabilme yetilerini kazandırır. Eğitimin üçüncü amacı olan iyi yetiştirme (terbiye) ile kişi sosyal yaşam yaptırımları konusunda eğitilir. Dördüncü amaç olan öğretimin içeriğini de, moral ve siyaset ile sivil toplum, hükümet, kanun ve tarih konuları oluşturur.

Locke'un "Sivil Toplum Üzerine İkinci İnceleme" (Second Treatise on Civil Government) adlı eseri liberal ideoloji ile ilgili en önemli çalışmasıdır. Onun 'temsili hükümet' ve 'insanın devredilmez hakları' kavramları liberalizmin de temel kavramları haline gelmiştir. Locke'un getirdiği toplumsal sözleşme teorisi, siyasetle ilgili yeni bir kavram olan; 'kendi kendini yöneten bireyler topluluğu (ulus)' kavramını getirmiştir. Locke ve Rousseau'nun toplumsal sözleşme ile ilgili düşüncelerinin yanı sıra, Locke'un 'doğal haklar teorisi' ile 'hükümeti oluşturan sözleşme düşüncesi' özellikle Thomas Jefferson ve Bağımsızlık Bildirisinin yaratıcıları gibi Amerikan liberal teorisyenleri üzerinde çok etkili olmuştur. 1960 yılında Locke'un Sivil Topluma ilişkin yazdığı incelemesi İngiltere'deki Büyük Devrim'e yol açmakla kalmamış, aynı zamanda yeni bir düşünsel perspektifi de doğurmuştur.

Toplulukları yöneten genel ilkeleri ararken Locke, temele şu ilkeyi almıştır; “Hiç kimse diğerinin yaşamına, sağlığına, özgürlüğüne, zenginliğine kastedemez/zarar veremez”. Her birey diğer bireyler gibi zenginlik, yaşam ve özgürlük doğal haklarına doğuştan eşit olarak sahiptir. Her insan siyasal ekonomik ve toplumsal koşullardaki bu doğal hakları bilmeli ve bunlara saygı göstermelidir. Bu haklar tehlikeye düştüğünde bireyler hakları, zarar verenlere karşı korumak amacıyla, toplumdaki diğer bireylerle bir toplumsal sözleşme oluştururlar. Bireyler bu doğal hakları topluma göre daha öncelikli bir yere koyup korurlar, böylece toplum da bu kişi haklarını koruyacak şekilde organize edilir. Liberal ideoloji üzerindeki Locke etkisi kişi haklarının tanınım, garanti altına alınmasını sağlamıştır.

Locke’un getirdiği sivil toplum düşüncesinde hükümet yasama, yürütme ve yargı organlarından oluşarak güç dağılımı ilkesi söz konusu edilmektedir ve bu ayırım Amerikan Siyasal kurumlarında uygulanmıştır. Locke ve liberallere göre yasama, temsil: hükümetin temelidir. Sosyal sözleşmeye katılan halk kitlelerinden seçimle gelen yasama üyeleri bu kitlelerin temsilcileridirler.

Locke’un liberalizme ilişkin düşünceleri siyasal kurumların yanında eğitimi de çok önemli ölçüde etkilemiştir. Herşeyden önce, Locke’un düşünceleri, Tanrıdan krala geçen otoriteyi temele alan “kralın tanrısal hakları” doktriniyle ifade edilen teoriyi reddetmiştir. Bu teoriye göre Tanrıdan krala geçen mutlak hakların varlığı kontrol edilemez. Kralın kutsal hakları teorisine göre işleyen bir yönetim sisteminde üç siyasal kast bulunuyordu; 1- doğuştan aristokrat ve monark ünvanlı olanlar, 2- ruhban sınıfı ve, 3- diğer insanların oluşturduğu sınıf. Bu üç sınıfın üyeleri sosyal sınıf zenginliği doktrinine göre eğitiliyordu. Çünkü bireylerin sosyal rollerinin doğuştan; olduğuna sosyal sınıf üyeliklerinin miras yoluyla geçtiğine inanılıyordu. Her sosyo-ekonomik sınıfın taşıdığı siyasal ve ekonomik özellikler de doğuştan kişilere atfediliyordu. Daha sonra babasının yerine tiran olarak geçeceği düşünülen prens diploması, yöneticilik ve saltanat görgü kuralları konusunda eğitilirdi. Prens eğitimi amaç, onu kanun yapmak ve otoritesini kullanmak için hazırlamakdı. Aristokraside eğitim monarkın askerleri, hakimleri ve memurlarına verilen bir öğretim olup, bu eğitimle yöneticiler, diplomatlar veya ordu için askerler yetiştirilirdi. Doğuştan aristokrat olanlar ise çok ayrıcalıklı eğitilirdi. Halk kitleleri tersine asker, işçi ve zenaatkâr olarak eğitilirken aynı zamanda onlara kurallara ve yönetenlere (doğal liderlerine) kesin itaat de öğretilirdi.

Aristokrasi eğitimi siyasal ve ekonomik rollere dayalı olarak yapılır, liderler kanunları yapmak için doğarlar ve otoritelerini kullanmak üzere hazırlanırlardı. Yönetilenler de liderleri izlemek için doğarlar ve kurallara uysal bir şekilde uymak üzere eğitilirdi. Eski monarşik sistemdeki tüm sınıfların üyelerine uygulanan siyasal eğitimin genel bir teorisini çıkarmak çok zordu. Çünkü, bir kişinin siyasal rolü atfediliyordu, yurttaşlık eğitimi genel siyasal sürece katılma zihniyeti oluşturmaktan ziyade özel olarak belirlenmiş bir rolü oluşturmaya dayanıyordu.

Kralların tanrısal hakları teorisine karşıt olan Locke'un hükümet sözleşmesi teorisi ve bunun sonucunda ortaya çıkan liberal ideoloji siyaset ve eğitimde bir değişim yarattı. Şurası da açık ki bu düşüncelerin siyasal etkileri eğitimsel etkilerinden çok daha önce ortaya çıktı. Temsili hükümetin anlamı, herhangi bir vatandaşın ulusun yasama işinde hizmet verebilmesi için seçilebilmesiydi. Siyasal otoritenin işleyişi artık eski modeldeki gibi hiyerarşik katılma göre değildi; otorite artık sosyal sözleşmeye göre kurulan hükümetten ve halktan kaynaklanıyordu, çünkü; yasama hizmeti/ görevi doğuştan edinilmiyordu; geçiciydi ve yurttaşlık eğitimi de artık belirli bir sınıfın üyelerine hitap edecek şekilde yapılmıyordu. Bunun yerine, ulusun tüm vatandaşlarının hükümetin yasama, yürütme ve yargı organlarında görev almalarını sağlayacak bir eğitim veriliyordu.

Locke'un düşüncelerinin en büyük önemi toplum üyeleri için özelden ziyade genel konuları gerekli görmesiydi. Bir kişinin vatandaşlık durumu doğuştan özel olarak belirlenemez, bu olgu bir çok faktörden etkilenir ki, bunlardan biri de seçilerek siyasete katılmaktır. Bu süreçte her vatandaş oy kullanabilir ve bir karar verici olabilir. Locke'a göre, bir kişinin yurttaşlık eğitimi şu unsurları içerir; 1- hükümet sözleşmesi teorisi, temel insan haklarının tanınmasını temele alır, 2- hükümetin fonksiyonları ve organizasyonuna ilişkin bilgi güç dağılımı ilkesine dayanır, 3- temsili kurumların süreçlerine ilişkin bilgi, 4- yurttaş değer ve tutumlarına göre oluşturulan temsili kurumlar ve süreçlerin eğitimi. Locke'un siyasal düşüncelerinin (yeni bir kavram olan yurttaşlığının) etkisi Batı dünyasında ve özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'nde çok büyük olmuştur.

Liberal İdeolojinin Temel Kavramları

Bu kavramlardan bazıları şunlardır; liberal zenginlik, insan aklı ve doğasının liberalliği, laiklik, bireycilik, ilerleme-gelişme, liberalizmin

pragmatikliği ve sosyal değişme. İdeolojik anlamda bu kavramların eğitim için bir anlamı olup, bunlar okula ilişkin liberal görüşlerin kavramsal çatısını meydana getirmektedir.

Tarihsel kaynağına bakıldığında liberalizmin çalışanlardan oluşan orta sınıfın mal sahipliğini zenginliğini onayladığı görülmektedir, çünkü Locke mal varlığının bir kişi hakkı olduğunu ve liberal politikanın da bireylerin ekonomik özgürlüğünü sağlamakla yükümlü bulunduğunu ileri sürer.

Bireylerin özel mülkiyete sahip olma özgürlüğünde birleşmekle birlikte, liberaller ekonominin büyük bir bölümünün kanunlarla düzenlenmesini kabul etmezler. "Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler" (laissez-faire / laissez passer) ilkesini benimseyen klasik liberaller ekonominin olabildiğince serbest bırakılmasını ve böylece devletin serbest teşebbüs ve serbest piyasa rekabetine olanak sağlamasını savunurlar. Buna karşın Amerikan devrimcileri / ilericileri gibi reformist liberaller; ticaretin geliştirilmesinde, refahın sağlanmasında, çalışanların, tüketicilerin ve çevrenin korunmasında, çalışma saatlerinin ve koşullarının ayarlanmasında devletin düzenleyici bir faktör olduğunu kabul ederler.

Liberal aydınların insan doğasının gelişmeye ve iyiliğe yatkın olduğuna ilişkin görüşlerinin eğitimle ilgili düşüncelere çok önemli etkisi olmuş. "Émile" de Rousseau, "Leonard and Gertrude" da Pestalozzi, "Talks to Teachers" da Francis Parker sergiledikleri (düşündükleri) liberal eğitimde öncelikle çocukların zorlayıcı öğretmenlerden, ilmihâl (soru-cevap) yöntemine dayalı ezbercilikten ve bireysel yaratıcılığı bastıran öğretim yöntemlerinden kurtarılması gerektiğini irdelemişlerdir. Liberal reformcular da çocuğun doğasında bireysel, sosyal yönden gelişme ve zenginleşme ile değişmeye çok büyük bir yatkınlık olduğunu gözlemişlerdir ki zaten Aydınlanma'nın sonuçlarından biri olan liberalizm de, insan aklının problemlere çözüm bulmak, çareler yaratmak ve bireysel yaşam ile toplumsal düzene yön vermek konusunda çok büyük bir yetiye, güce sahip olduğunu savunur.

Kişinin bireyselliğinin gelişimi ve özgürlüğünün artırılmasını hedefleyen liberaller eğitimde de, öğrencilerin tek tek bireyselliklerini ve onların gelişimlerini dikkate alarak, onların bir gruba ya da sosyal ihtiyaçlara bağlı özellikleriyle ilgilenmemişlerdir. Herbert Spencer ve bazı başka liberaller (mevcut, geleneksel) eğitimi insanların yarıştığı dünyaya bireyleri hazırlayan bir sistem olarak görürken, John Dewey, okulda bireylerin grup katılımına zorlandıklarını ileri sürer. Liberal

eğitimciler okuldaki öğretim ve müfredat programlarda, özellikle Birleşik Devletler'deki gibi, ilerlemeyi-süreci temele alan bir eğitimin önemine işaret ederler. John Dewey ve William Kilpatrick eğitimdeki demokratik süreçleri yüceltirken, Kilpatrick'in geliştirdiği "proje yöntem"inde planladığı insan tipi, grup çalışmasında özel problemleri çözebilen ve yine grup merkezli demokratik süreçlere katılma deneyimini kazanan bir kişidir.

Liberallere göre, yaşam gibi toplum, siyaset ve eğitim de değişir; bu nedenle onlar gelişme ve değişme kavramlarının nitelediği süreç olgusuna çok önem verirken, mutlak doğruları temele alan ideolojilere karşı çıkarlar. Onlara göre, bilimsel yöntem süreçleri ya da demokratik süreçler kişilere geleceklerini kontrol altına alma, yönlendirme yetkisini kazandırır. Kişinin kökleşmiş gelenekler ve soyut, teorik dogmalarla sınırlanmaması gerektiğini ileri süren liberallere göre karşılaşılan problemlere zorunlu olmayan, relativist (göreceli) yolları kullanarak çözüm bulunmalıdır. İlerleme olgusuna optimistçe yaklaşımlarına rağmen eğitimsel ilerleme ve reformu benimseyen liberal düşünürler devrimcilikten ziyade evrimciliği benimserler.

SONUÇ

Liberalizm Batı düşüncesi ve kurumları üzerinde çok etkili olup, modern dünyaya insan aklı, ilerleme bireycilik ve bilim gibi kavramları getirmiştir.

KAYNAKÇA

- A Aaron, Richard I., John Locke. London: Clarendon Press, 1963.
- Ackerman, Bruce., Social Justice in the Liberal State. New Haven: Yale University Press 1980.
- Allan, D.J., The Philosophy of Aristotle, London: Oxford University Press, 1970.
- Becker, Carl., The Heavenly City of the Eighteenth-Century Philosophers. New Haven, Conn: Yale University Press, 1960.
- Breed, Frederick, S., Education and the New Realism. New York: Macmillan, 1939.
- Broudy, Harry S., Building a Philosophy of Education. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1961.
- Broudy, Harry S., "A Classical Realist View of Education," in Philip H. Phenix (ed.), Philosophies of Education. New York: John Wiley, 1961.
- Broudy, Harry S., The Real World of the Public Schools. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1972.

- Brumbaugh, Robert S., and Lawrence, Nathaniel M.**, "Aristotle's Philosophy of Education", *Educational Theory*, 9 (January 1959), 1-15.
- Brumbaugh, Robert S., and Nathaniel M. Lawrence.**, "Aristotle: Education as Self-Realization", *Philosophers on Education: Six Essays on the Foundations of Western Thought*. Boston: Houghton Mifflin, 1963.
- Burnet, J. (ed.)**, *Aristotle on Education*. Cambridge: Cambridge University Press, 1967.
- Cassirer, Ernst.**, *The Philosophy of the Enlightenment*. Boston: Beacon Press, 1964.
- Cohen, Carl.**, *Communism, Fascism, and Democracy: The Theoretical Foundations*. New York: Random House, 1972.
- Crocker, Lester G.**, *Nature and Culture: Ethical Thought in the French Enlightenment*. Baltimore, Md.: John Hopkins Press, 1963.
- Dunkel, Harold B.**, *Whitehead on Education*. Columbus: Ohio State University Press, 1965.
- Edel, Abraham.**, *Aristotle and His Philosophy*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1982.
- Garforth, Francis W. (ed.)**, *John Stuart Mill on Education*. New York: Teachers College Press, Columbia University, 1971.
- Gay, Peter. (ed.)**, *John Locke on Education*. New York: Teachers College Press, Columbia University, 1964.
- Gouinlock, James.**, *Excellence in Public Discourse: John Stuart Mill, John Dewey, and Social Intelligence*. New York: Teachers College Press, Columbia University, 1986.
- Hutchins, Robert M.**, *The Higher Learning in America*. New Haven: Yale University Press, 1962.
- Hofstadter, Richard.**, *Social Darwinism in American Thought*. Boston: Beacon Press, 1965.
- Kelley, David.**, *The Evidence of the Senses: A Realist Theory of Perception*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1986.
- Lloyd, G.E.R.**, *Aristotle: The Growth and Structure of His Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 1968.
- Martin, William O.**, *Realism in Education*. New York: Harper Row, 1969.
- McKeon, Richard.**, *The Basic Works of Aristotle*. New York: Random House, 1941.
- Randall, J.H.**, *Aristotle*. New York: Columbia University Press, 1960.
- Schwartz, Adina.**, "Aristotle on Education and Choice", *Educational Theory*, 29 (Spring 1979), 97-107.
- Jeffreys, M. V.C., John Locke.**, *Prophet of Common Sense*. London: Methuen Co., 1967.
- Kazamias, Andreas M. (ed.)**, *Herbert Spencer on Education*. New York: Teachers College Press, Columbia University, 1966.
- Lee, Gordon C.**, *Crusade Against Ignorance: Thomas Jefferson on Education*. New York: Teachers College Press, Columbia University, 1961.

- Manning, D.J.**, Liberalism. New York: St. Martin's Press, 1976.
- Mileur, Jerome M.**, The Liberal Tradition in Crisis. Lexington, Mass: D.C. Heath and Co., 1974.
- Mill, John Stuart.**, Autobiography of John Stuart Mill. New York: Columbia University Press, 1960.
- Rawls, John.**, A Theory of Justice. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1971.
- Sabine, George H.**, A History of Political Theory. Hinsdale, Ill.: Dryden Press, 1973.
- Sandel, Michael J.**, Liberalism and the Limits of Justice. Cambridge University Press, 1982.
- Schapiro, J.**, Salwyn. Liberalism: Its Meaning and History. New York: D. Van Nostrand, 1958.
- Yolton, John W.**, John Locke and Education. New York: Random House, 1971.
- Whitehead, Alfred N.**, The Aims of Education and Other Essays. New York: Macmillan, 1929.
- Wild, John.**, "Education and Society: A Realistic View," Modern Philosophies and Education. 54th Yearbook, National Society for the Study of Education. Chicago: University of Chicago Press, 1955.